Cărţi ale filologilor francezi din secolul al XVI-lea în biblioteca lui Timotei Cipariu (I)

ELENA DAMIAN
Biblioteca Academiei Române
Filiala Cluj-Napoca

Résumé

Livres des philologues français du seizième siècle dans la bibliothèque de Timotei Cipariu

18 auteurs français, représentants d'une grande valeur de la Renaissance, ayant des préoccupations multiples, parmi lesquelles celles de philologie aussi, ont fait partie de la bibliothèque de Timotei Cipariu. Cela témoigne de son intérêt pour la philologie, envisagée dans le sens large du mot. Ces livres, beaucoup d'entre eux étant des raretés, sont un motif de fierté pour la Bibliothèque académique de Cluj-Napoca et leur mise en valeur nous semble plus que nécessaire, même un honneur.

Keywords: *Timotei Cipariu, Blaj, philology, French Renaissance, bibliophile rarities.*

Blajul, menţionat în documente pentru prima oară în anul 1271, sediul unei episcopii unite începând cu 1738, a devenit, în secolul al XVIII-lea, cel mai important centru al învăţământului românesc din Transilvania („*Şcoala de obşte*" din 1754, „*Şcoala latinească*", un seminar, o tipografie din 1747...) şi un centru al luptei pentru emancipare naţională.[1]

„*Blajul a fost întotdeauna un oraş de cărţi şi de cărturari*" afirma Alexandru Lupeanu-Melin în articolul său, ***Biblioteca Centrală din Blaj***.[2]

[1] ***Mic Dicţionar Enciclopedic***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986, p. 209.

[2] Alexandru Lupeanu-Melin, ***Biblioteca Centrală din Blaj***, în Teodor Seiceanu, Ion Buzaşi, ***Blajul, o istorie în texte***, Bucureşti, Editura Demiurg, 1993, p. 139; articolul a fost reprodus din ***Boabe de grâu***, III, nr. 12, dec. 1932, p. 613-

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

La Blaj, cultul pentru întemeietorii Şcolii Ardelene era mai viu decât oriunde; aici şi-a desfăşurat întreaga activitate Timotei Cipariu, contribuind la creşterea prestigiului „*micii Rome*, " sporind zestrea culturală moştenită de la înaintaşi. Cipariu a fost unul dintre cei mai mari învăţaţi ai poporului nostru, singurul ardelean al secolului al XIX-lea care poate fi comparat cu Bogdan Petriceicu-Hasdeu. A fost cel mai important reprezentant al curentului latinist, este „*părintele filologiei române*," aşa cum l-a numit Sextil Puşcariu,[3] primul mare lingvist român care a pus bazele studiului istoric al limbii, punând accentul asupra elementelor moştenite din limba latină.

Dacă, în ceea ce priveşte Şcoala Ardeleană propriu-zisă (Gheorghe Şincai, Samuil Micu, Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu), s-a ajuns, în cele din urmă, la un consens în ceea ce priveşte meritul lor în domeniul culturii în general, dar şi al literaturii şi chiar al limbii literare, când este vorba despre curentul latinist, al cărui cel mai important reprezentant este Timotei Cipariu, punctele de vedere continuă să fie diferite.[4]

La Blaj, în anul 1747, s-a înfiinţat o valoroasă bibliotecă românească. Rolul bibliotecii în viaţa elevilor blăjeni a fost hotărâtor în crearea unor punţi de legătură a românilor din Transilvania cu civilizaţia Apusului. Cu efort şi pasiune, la Blaj s-au adunat cărţi de o deosebită valoare. Fondul Bibliotecii Centrale din Blaj, cea mai importantă bibliotecă românească veche din Transilvania, a intrat în patrimoniul Bibliotecii academice clujene în anul 1949 cu peste 50.000 de volume, din care peste 7.000 sunt ale lui Timotei Cipariu.[5]

626; este întâiul studiu dedicat Bibliotecii Centrale de la Blaj, foarte important pentru istoricul acestei biblioteci.

[3] Nicolae Albu, în ***Timotei Cipariu, Poezii***; îngrijirea ediţiei, antologie, prefaţă şi note de Nicolae Albu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976, p. 5.

[4] Gavril Istrate, ***Timotei Cipariu în conştiinţa urmaşilor***, în ***Timotei Cipariu, Opere***, I; ediţie îngrijită de Carmen-Gabriela Pamfil, introducere de Gavril Istrate, Bucureşti, Editura Academiei R. S. România, 1987, p. V-VII.

[5] Ion Breazu, ***Timotei Cipariu, bibliofil***, în ***Transilvania***, LXXIV (1943), nr. 1, Sibiu, p. 715-721; Sidonia Puiu, ***Cartea de ştiinţă în biblioteca lui Timotei Cipariu***, în ***Biblioteca şi cercetarea***, II, Cluj-Napoca, 1980; la p. 167 se afirmă că există 7180 volume T. Cipariu.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

„Cea mai vastă şi mai preţioasă parte din biblioteca bătrână de la Blaj o alcătuiesc, însă, cărţile „părintelui filologiei române," care a fost, fără îndoială, cel mai mare bibliofil al nostru din secolul al XIX-lea."[6] Începând din 12 octombrie 1754, biblioteca blăjeană are şi un bibliotecar, în persoana ieromonahului Grigorie Maior.[7]

Fondurile acestei biblioteci, cât şi istoricul ei au constituit obiectul a numeroase studii, dar subiectul rămâne deschis pentru noi contribuţii. Importanţa ei în epocă este inestimabilă, ea aducându-ne, o dată în plus, admiraţie şi un loc de frunte în cadrul ţărilor din sud-estul Europei. Ea reprezintă rodul eforturilor conştiente ale intelectualilor de a ţine pasul cu evoluţia spirituală a vremii.

Reconstituirea fondurilor istorice componente ale Bibliotecii Centrale din Blaj (fondul bazilitan, fondul Timotei Cipariu, fondul Ion Micu Moldovan, Augustin Bunea, Ioan Vancea, Victor Mihali, Alex Nicolescu, arhidiecezan, gimnazial...), catalogarea, întocmirea unui registru inventar-topograf şi noua cotare a cărţilor au necesitat o muncă uriaşă, făcută cu dăruire şi perseverenţă de mulţi bibliotecari de la Biblioteca academică clujeană[8] sau cercetători de prestigiu. Inventarul manuscris din 14 iunie 1747 este considerat actul de naştere al bibliotecii de la Blaj, oglinda temeliei celei mai importante biblioteci româneşti din Transilvania.[9]

---

[6] Alexandru Lupeanu-Melin, ***op. cit.***, p. 144.

[7] ***Ibidem***, p. 141.

[8] Pe lângă numeroasele studii publicate în reviste de specialitate, merită menţionate lucrări de un înalt profesionalism, elaborate de colegele noastre: Dora Daisa, ***Cartea franceză în Biblioteca lui T. Cipariu. Catalog alfabetic***, Cluj-Napoca, 1984, 96 p.; Sidonia Puiu, Dora Daisa, ***Biblioteca lui Timotei Cipariu***, I-V (Bibliografii şi cataloage speciale, 4) Cluj, 1990; Sidonia Puiu, ***Catalogul Bibliotecii lui T. Cipariu***, ediţia adăugită va apărea în curând (în jur de 5.500 poziţii).

[9] Magdalena Tampa, ***Din începuturile Bibliotecii de la Blaj. Despre inventarul manuscris din 14 iunie 1747***, în ***Biblioteca şi cercetarea***, III, Cluj Napoca, 1979, p. 130; vezi şi Sidonia Puiu Fărcaş, ***Contribuţii la istoricul Bibliotecii Centrale din Blaj. Concepţii şi principii de organizare până la 1860***, în ***Biblioteca şi cercetarea***, IX, Cluj Napoca, 1985, p. 234-256; Ioan Chindriş,

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

Biblioteca lui T. Cipariu, parte componentă a Bibliotecii Centrale din Blaj, „*rara avis*" a acesteia, totaliza la moartea lui (3 septembrie 1887) aproximativ 6.000-7.000 de volume. Conform testamentului său din 18 aprilie 1886, Cipariu a lăsat această colecţie de o valoare culturală unică pentru românii din Transilvania capitlului greco-catolic de la Blaj, dar cu o condiţie, şi anume ca biblioteca sa să fie pusă la dispoziţia publicului într-un local potrivit şi să fie păstrată cu grijă, ca o unitate aparte.[10]

Biblioteca cipariană este, în primul rând, o bibliotecă filologică şi istorică, dar, în acelaşi timp, ea răspunde unui enciclopedism de cea mai înaltă calitate, atât pentru epoca în care a fost constituită, cât şi pentru cercetătorii de astăzi. Bibliofilul Cipariu, omul de cultură enciclopedică, a adunat în biblioteca sa multe raritǎţi bibliofile din secolul al XVI-lea şi lucrări fundamentale pentru cultura secolelor al XVII-lea şi al XVIII-lea, lucrări care au fost şi citite de el (cel puţin cele care au existat în colecţia sa înainte de 1848).[11]

Despre bibliofilia lui Timotei Cipariu au scris pagini memorabile Ion Breazu, S. Jakó şi mulţi alţii.[12] I. Breazu remarca dragostea de cărţi a lui T. Cipariu şi faptul că învăţatul canonic de la Blaj, părintele filologiei române, a fost printre cei dintâi români care au fost cuprinşi de această pasiune, de această foame de a citi, de a şti. Întreaga sa viaţă a fost o goană după cărţi. S. Jakó, unul dintre cei mai buni cunoscători ai bibliotecii cipariene, la fel ca autorii altor numeroase studii ulterioare, îl consideră pe

---

Biblioteca lui Inochentie Micu Klein, în ***Anuarul Institutului de Istorie Cluj***, XXXIV, Cluj-Napoca, 1995, p. 347-359; Marcel Ştirban, ***260 de ani de la instalarea episcopului Inochentie Micu-Clain la Blaj***, în ***Anuarul Institutului de Istorie Cluj***, XXXVI, Cluj-Napoca, 1997, p. 121-137; Livia Ardelean, ***Le fond documentaire de la Bibliothèque Centrale de Blaj***, în ***Transylvanian Review***, IV, nr. 3, 1995, p. 60-71.

[10] Jakó Zsigmond, ***Istoricul bibliotecii lui Timotei Cipariu***, în ***Philobiblon transilvan. Studii***, cu o introducere de prof. dr. Virgil Cândea, Bucureşti, Editura Kriterion, 1977, p. 358-359; Sidonia Puiu Fărcaş, ***op. cit.***, p. 166-167.

[11] Sidonia Puiu Fărcaş, ***op. cit.***, 168-169.

[12] Ion Breazu, ***op. cit.***; S. Jakó, ***Bibliofilia lui Cipariu***, în ***Anuarul Institutului de Istorie din Cluj***, X, Cluj, 1967, p. 129-171; Jakó Zsigmond, ***op. cit.***, p. 310-361.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

T. Cipariu ca fiind cel mai mare bibliofil din secolul al XIX-lea. Încă de la vârsta de 7 ani, copilul Timotei citea cu o sete nepotolită cărţile pe care le găsea în sat. Chiar din perioada studenţiei, Cipariu a început să pună bazele bibliotecii sale de mai târziu, procurându-şi, în primul rând, operele literaturii greco-latine. Întâlnirea cu limba latină i-a stârnit interesul de a compara limba română cu aceasta. Studierea limbii române şi dorinţa sa de a o compara cu alte limbi l-au determinat pe Cipariu să colecţioneze manuale de lingvistică italiene, provensale, franceze, spaniole, mai apoi germane şi engleze, precum şi dicţionare, monumente de limbă şi texte literare mai noi. Astfel, în jurul anilor 1844-1845, s-a constituit sfera de colecţionare în domeniul filologiei.

Cipariu, dotat cu o memorie extraordinară, cu care doar Iorga s-a mai putut mândri la noi, a învăţat nu mai puţin de 15 limbi. Gândul său a fost, încă din copilărie, să înveţe „*limba cărţilor*, ” iar culmea acestei năzuinţe s-a concretizat în bibliofilia sa, el întemeind o „*bibliotecă universală*”. Pasiunea sa pentru cărţi este ieşită din comun, la fel ca dorinţa sa de emancipare culturală a românilor, cărora le-a arătat drumul care trebuia urmat pentru a intra în universalitate.[13]

Biblioteca ciparianã a fost „*cea mai mare bibliotecă pe care a putut-o strânge până atunci o instituţie publică sau un particular la românii din Transilvania, o adevărată mină pentru aşezarea pe noi temelii a studiilor noastre de istorie şi limbă, o desfătare pentru orice intelectual care vrea să cunoască grandiosul spectacol al înţelepciunii şi artei româneşti.*”[14]

Cercetând în fondurile Bibliotecii de la Blaj lucrările filologilor francezi din secolul al XVI-lea-al XVIII-lea, am descoperit, până în prezent, peste 30 de autori, în peste 50 de ediţii, din care majoritatea i-au aparţinut lui Timotei Cipariu. În prima parte a prezentului studiu ne vom ocupa de filologii francezi din secolul al XVI-lea, respectiv de lucrările acestora prezente în biblioteca de la Blaj, care i-au aparţinut lui Timotei Cipariu.

---

[13] Valeriu Niţu, Traian Vedinaş, ***Cartea - o poartă în universalitate***, în Valeriu Niţu, Traian Vedinaş, ***Timotei Cipariu, Arhetipuri ale permanenţei româneşti***, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988, p. 226-229.

[14] Ion Breazu, ***op. cit.***, p. 718.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

Din dorinţa de a contribui la fundamentarea argumentelor istorice şi lingvistice care să-i ajute pe românii din Transilvania să-şi cucerească drepturile politice care le erau refuzate, Cipariu şi-a dedicat întreaga sa putere de muncă studiului istoriei literare vechi şi lingvisticii. Operele sale fundamentale sunt cele dedicate **gramaticii** limbii române. Timotei Cipariu este autorul celui dintâi tratat de gramatică română cu caracter academic. Primul volum (***Analitica sau morfologia,*** apărută în 1869, 384 p.), primit cu entuziasm de contemporani (apărut într-un tiraj de 1.000 de exemplare, după numai un an de la acceptarea sa şi a fost tipărit „*cu spesele Societăţii Academice Române*"), valorifica experienţa sa mai veche în abordarea limbii române ca obiect de cercetare; acesta publicase deja ***Elemente de limbă română după dialecte şi monumente vechi*** (1854, 200 p.), considerată drept „*prima gramatică istorică a limbii române*, " un ***Compendiu de gramatica limbei române*** (1855), contribuţie mai modestă, dar cu un apreciabil succes editorial şi ***Principia de limbă şi de scriptură*** (1866, 407 p.). Cel de-al doilea volum (***Sintactica sau Sintaxa***, 1877), realizat prin însărcinarea expresă a Secţiunii Filologice din cadrul Societăţii Academice, după repetate rezultate nesatisfăcătoare ale concursului organizat pentru partea de sintaxă, s-a bucurat, însă, de o primire mai modestă. Ambele volume au fost premiate de Academia Română. El adaugă ***Sintacticei*** sale un supliment, tipărit în 1877 la Blaj, cu subtitlul ***Despre limba română. Suplement la Sintactica.***[15] Ele au pus bazele gramaticii române moderne. La momentul publicării ei, ***Gramatica*** lui Timotei Cipariu era cea mai cuprinzătoare gramatică a limbii române, superioară prin diversitatea conţinutului său, prin profunzimea tratării subiectelor, prin folosirea unei terminologii moderne.[16]

---

[15] Mircea Popa, ***Timotei Cipariu, ipostazele enciclopedistului***, Bucureşti, Editura Minerva, 1993, p. 169 şi 175-176.

[16] Constantin-Ioan Mladin, ***Note de filologie şi lingvistică românească. Despre primatul ideilor ştiinţifice în opera lui Timotei Cipariu***, în ***Acta Blasiensia***, III. ***Şcolile greco-catolice ale Blajului: 250 de ani de credinţă şi cultură***, Blaj, Editura Buna Vestire, 2005, p. 409-410; ***Timotei Cipariu. Corespondenţă primită***; ediţie îngrijită de Liviu Botezan, Ioana Botezan şi Ileana Cuibus, cuvânt înainte de acad. prof. Ştefan Pascu, introducere de Liviu Botezan (p. 13-92), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1992, p. 31-32.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

Principalele merite ştiinţifice, Cipariu le-a avut în domeniul filologiei[17] şi, mai cu seamă, în cel al lingvisticii, deşi Cipariu a fost glorificat în special pentru activitatea sa globală, desfăşurată în domenii din cele mai diverse.[18] Preocupările filologice l-au captivat pe Cipariu încă de pe băncile liceului. A învăţat mai întâi latina şi greaca, apoi italiana, franceza şi spaniola; de asemenea, a învăţat şi ebraica, persana, araba, turca, germana, maghiara. El a dorit înlocuirea cuvintelor de origine slavă, formele gramaticale „*străine*" sau „*corupte*," în primul rând, cu cele existente în vechile manuscrise şi tipărituri româneşti care ieşiseră din uz. De aceea, el a dat o mare atenţie culegerii de texte şi tipărituri din secolele al XVI-lea - al XVIII-lea. În al doilea rând, el sugera să se recurgă la cuvinte din vechea latină rustică, acestea fiind mai apropiate de limba română în comparaţie cu cele din latina cultă care suferise influenţe greceşti. În al treilea rând, se pronunţa pentru adoptarea unor cuvinte şi forme gramaticale păstrate la aromâni şi, doar dacă aceste trei surse nu se dovedeau suficiente, admitea introducerea unor cuvinte din limbile

[17] Vezi ***Introducere în lingvistică***. Elaborată de un colectiv condus de acad. prof. Al. Graur, ediţia a III-a revizuită şi adăugită, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1972, p. 7-9. Aici se afirmă: „*Lingvistica este ştiinţa limbii... Oamenii cultivaţi şi, în special, filologii trebuie să meargă mai departe să studieze limba în evoluţia ei, să cunoască istoria unui grup întreg de limbi şi principiile generale conform cărora evoluează limbile... Dintre toate ştiinţele, cea mai apropiată de lingvistică este filologia, astfel încât mulţi chiar le confundă şi zic filologie pentru lingvistică. Într-un sens mai restrâns, filologia este studiul textelor vechi, editarea lor, redactarea de comentarii asupra lor etc. Într-un sens mai larg, filologia este studiul literaturii vechi şi noi şi chiar studiul culturii în general. Pentru a-şi atinge scopul, filologul are nevoie de istorie, de arheologie, de istoria ştiinţelor, a artelor etc. Şi, deoarece pentru toate acestea trebuie să consulte documente vechi, ... , filologul trebuie să aibă cunoştinţe de lingvistică. La rândul lui, lingvistul, studiind limbile vechi numai din texte, trebuie să aibă cunoştinţe de filologie. Dar lingvistul studiază şi limbi care nu au încă scriere şi, de asemenea, cercetează felul cum vorbesc oamenii fără ştiinţă de carte. În această privinţă, el depăşeşte terenul filologiei, pe când, în celelalte privinţe, filologia este, în general, mai cuprinzătoare decât lingvistica. De aceea, lingvistica este considerată, în general, ca o parte a filologiei*". În lucrare ne vom referi la *filologie* în sensul larg al cuvântului.

[18] Constantin-Ioan Mladin, ***op. cit.***, p. 403.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

neolatine.[19] În acelaşi scop a scos, între 1867–1872 (40 de numere), ***Arhivu pentru filologie şi istorie***, cea dintâi revistă de filologie românească, în care au apărut studii, articole, eseuri, versuri şi traduceri, reprezentând aproape exclusiv roadele muncii sale ştiinţifice. Adept al curentului latinist, el a militat pentru adoptarea principiului etimologic în scriere, făcând, totuşi, unele concesii fonetismului.

Încă din anul 1838, Cipariu îi condamna deopotrivă pe italienizanţi, cât şi pe latinizanţi, ambele categorii părându-i-se dăunătoare şi rupte de realitatea limbii noastre, de uzul comun. El şi-a propus să alcătuiască nu doar o gramatică a limbii române, ci şi un dicţionar şi un îndreptar ortografic (el dorea, în primul rând, introducerea alfabetului latin, cerinţă pe care o considera normală, conformă spiritului limbii române, originii şi tradiţiei sale istorice).[20]

Cipariu a dorit „*emanciparea limbii*," dar şi emanciparea socială şi libertatea naţională a românilor din Imperiul habsburgic. Cercetările strict filologice (gramatică, lexic, sintaxă, topică, ortografie) vin să le completeze pe cele istorice. Accentul asupra romanităţii vine din nevoia de emancipare a naţiunii prin limbă şi a limbii prin naţiune. Pentru Cipariu, limba a avut un pronunţat înţeles social.[21]

Prestigiul ştiinţific pe care l-a câştigat în domeniul filologiei printr-o activitate susţinută, desfăşurată între anii 1840–1865, a determinat guvernul român să-l informeze pe Cipariu, încă din 1866, că urma să devină unul dintre membrii fondatori ai Societăţii Academice din partea românilor transilvăneni, alături de George Bariţiu, Iosif Hodoş şi Gavril Munteanu. Înfiinţarea Societăţii Academice, devenită ulterior Academia Română, a avut loc în 1867. În vara anului 1867, la şedinţa de inaugurare, Cipariu (ales membru al Academiei Române în 1867)[22] a rostit o amplă cuvântare privitoare la istoria limbii române, bine primită de opinia

[19] ***Timotei Cipariu, Corespondenţă primită***. Ediţie îngrijită de Liviu Botezan, Ioana Botezan şi Ileana Cuibus, Bucureşti, s.n., 1992, p. 39.

[20] Mircea Popa, ***op. cit.***, p. 169.

[21] Valeriu Niţu, Traian Vedinaş, ***Filologia şi istoria în social***, în Valeriu Niţu, Traian Vedinaş, ***Timotei Cipariu, Arhetipuri***..., p. 165; vezi şi D. Macrea, ***Lingvişti şi filologi români***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1958, p. 67-78.

[22] Mircea Popa, ***op. cit.*,** p. 172.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

publică din România. Cu acelaşi prilej a fost ales preşedintele secţiei filologice şi apoi vicepreşedinte al Academiei. Mai târziu, din cauza criticilor formulate de Odobescu şi de alţii la adresa principiilor sale etimologiste şi a exagerărilor latinizante, el a refuzat să mai participe la şedinţele Academiei, dar a continuat să se considere membru al acesteia până la sfârşitul vieţii.[23]

Pasiunea pentru *limba franceză*, Cipariu o avea încă din anul 1826, când a început s-o înveţe, iar spre sfârşitul deceniului al patrulea, traducea din această limbă la nivel literar (în corespondenţa sa cu Bariţiu, vorbeşte adeseori despre romanul lui E. Sue, ***Evreul rătăcitor***, pe care îl traducea pentru ***Foaia***, manuscris existent la Biblioteca academică clujeană, ***Filmoteca***). În evidenţele privind achiziţiile sale din străinătate din perioada 1843–1847, evidenţe care au rămas doar fragmentar, se găsesc texte literare franceze, germane sau engleze. Ele dovedesc perspectivele largi ale cercetărilor lingvistice ale lui Cipariu, precum şi diversitatea preocupărilor sale culturale. ***Organul luminării*** (primul număr în 1847; din 1848, luna mai, Cipariu a schimbat numele jurnalului în ***Organul naţional***) intenţiona să ofere publicului român o cultură în spiritul vremii. Colecţionarea operelor literaturii universale i-a slujit, deci, pentru cercetările filologice, dar şi pentru activitatea redacţională.[24]

În concepţia lui T. Cipariu, literatura clasică latină, precum şi literaturile neolatine sunt premise ale literaturii române în accepţiune largă. Conform concepţiilor sale, atât filologice, cât şi bibliofile, Cipariu considera drept un imperativ pentru el studiul şi colecţionarea creaţiilor de valoare ale acestor literaturi.[25]

Colecţia lui Cipariu a fost nu doar cea mai bogată, dar şi cea mai bine selecţionată bibliotecă de literatură universală de filologie din câte au avut cercetătorii români de până atunci. Colecţionarea în domeniul filologiei s-a desfăşurat concomitent cu activitatea ştiinţifică, ambele

[23] ***Arhiva personală Timotei Cipariu. Catalog***. Întocmit de Ioana Botezan şi Alexandru Matei, introducere de Ioana Botezan, Bucureşti, 1982, p. 7-13.

[24] S. Jakó, ***Bibliofilia lui Cipariu***, în ***Anuarul Institutului de Istorie din Cluj***, p. 133-134; ***Timotei Cipariu, Corespondenţă...***, p. 28.

[25] ***Ibidem***, p. 134.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

dezvoltându-se paralel până la capăt. Activitatea de colecţionar a lui Cipariu a fost determinată mai mult de obiective istorico-filologice decât bibliofile luate în sensul strict al cuvântului. Cipariu considera limba ca fiind întruchiparea celei mai străvechi istorii a poporului. Având o orientare istorică, concepţiile sale lingvistice s-au integrat organic în istoria românilor. Cipariu era de părere că *filologia* şi *istoria* trebuie studiate în strânsă legătură una cu alta. Astfel, există o îmbinare perfectă între colecţiile sale de interes filologic şi istoric. Înainte de 1848, Cipariu şi-a procurat pentru biblioteca sa aproape exclusiv lucrările istoricilor francezi de factură romantică-liberală (Guizot, Michelet, Thiers, ...), cărţi furnizate de librăria Steinhausen din Sibiu.[26]

Pentru Cipariu, valoarea unei cărţi era determinată, în primul rând, de măsura în care era utilă cercetărilor sale ştiinţifice şi strădaniilor care vizau ridicarea poporului român. Dar Cipariu cunoştea foarte bine valoarea cărţilor, iar printre raritățile bibliofile, în biblioteca sa se găsesc un număr mare de lucrări ale unor tipografi celebri (Aldus, Stephanus, Plantinus, Frobenius, Elzevir, Blaeu ...). Aşadar, procurarea rarităților a rămas, în concepţia lui Cipariu, de importanţă secundară faţă de principiul colecţionării pe baza conţinutului cărţilor, a utilităţii lor pentru cercetările sale.[27]

La începutul secolului al XIX-lea, românii transilvăneni, dornici de a se face cunoscuţi Europei, au avut de întâmpinat dificultăţi deosebite datorate situaţiei Transilvaniei de provincie din spaţiul culturii germane recepţionate prin filieră austriacă. Oficialităţile habsburgice respingeau orice influenţă venită din partea culturii franceze. Cu toate acestea, ideile franceze înnoitoare pătrund tot mai adânc în rândurile intelectualilor, chiar şi în spaţiul restrâns al unei localităţi modeste din inima Transilvaniei, Blajul.

Interesul lui pentru istoria şi limba românilor l-a îndreptat pe Cipariu spre învăţarea limbii franceze şi spre îmbogăţirea bibliotecii sale cu mulţi autori francezi din toate epocile, cu lucrări necesare studiilor sale. Se păstrează în arhiva sa dovezi ale strădaniilor sale de a învăţa franceza,

[26] ***Ibidem***, p. 136-137 şi 141-143.
[27] ***Ibidem***, p. 145-147.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)

caiete de exerciţii, pagini transcrise din lucrările diverşilor autori francezi; de asemenea, se păstrează o scrisoare primită de el din partea lui Emile Picot, vice-consulul Franţei la Timişoara, trimisă din Timişoara, la 18 octombrie 1871, mărturie a bunelor sale relaţii cu acesta, bazate pe stimă reciprocă (Cipariu a fost vizitat la Blaj de Emile Picot)[28] şi multe alte documente care atestă dragostea lui pentru limba şi cultura franceză. Căile prin care Cipariu şi-a procurat cărţile franceze, în ciuda dificultăţilor de tot felul, au fost studiate de profesorul S. Jakó.[29]

Studiind limba franceză, conştient de latinitatea noastră şi de înrudirea limbii române cu celelalte limbi romanice, Cipariu nu se lasă convins de încercările de a franţuzi limba română, considerând că ea dispune de posibilităţi proprii de îmbogăţire. Fondul de carte franceză oglindeşte, ca, de altfel, întreaga bibliotecă a lui T. Cipariu, spiritul vremii, principalele orientări în ştiinţă şi cultură.[30]

Revenind la filologii francezi prezenţi în fondul Blaj al Bibliotecii Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, ne vom referi, de această dată, la cei din secolul al XVI-lea: 18 autori în 31 de ediţii, dintre care 29 i-au aparţinut lui Timotei Cipariu.

Le vom menţiona pe cele mai importante, iar exemplificarea lor va constitui subiectul părţii a doua a studiului, care va fi publicată în volumul următor din ***Libraria***, numărul 9 din anul 2010.

---

[28] Mircea Popa, ***op. cit.***, p. 234; vezi şi ***Arhiva personală Timotei Cipariu, Catalog***, p. 302, poziţiile 2010-2011.

[29] S. Jakó, ***Istoricul bibliotecii lui Timotei Cipariu***, în ***Philobiblon transilvan. Studii***, p. 310-361.

[30] Dora Daisa, ***Cartea franceză în biblioteca lui T. Cipariu, Catalog alfabetic***, p. 1-15; idem, ***Cartea franceză a secolelor XVI-XVII în biblioteca lui T. Cipariu***, în ***Biblioteca şi cercetarea***, II, Cluj-Napoca, 1980, p. 254-274; vezi şi idem, ***Fondul de carte din „Donaţia franceză" în colecţiile Bibliotecii Filialei Cluj-Napoca a Academiei***, în ***Biblioteca şi cercetarea***, IV, Cluj-Napoca, 1980, p. 15-31.

BDD-A19414 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:54:04 UTC)